

מפגש מס' 11

דף למנחה

שמות י"א-ט"ו

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק י"א - מכת בכורות

פרק י"ב - פסח ויציאת מצרים

פרק י"ג - קידוש הבכורות

פרק י"ד - קריעת ים סוף

פרק ט"ו - שירת הים

לימוד מעמיק

"העם" או "בני ישראל"?

פתיחה

בכל סיפור יציאת מצרים יש חוסר עקביות בכינוי של היוצאים ממצרים. פעם הם נקראים "העם" ופעם "בני ישראל". האם יש סיבה לחוסר העקביות? מה מייצג כל כינוי? האם יש מסר שניתן ללמוד מהשימוש בכינויים השונים גם לתפיסה שלנו כציבור?

שאלות לדין

האם כל העם שאף לצאת ממצרים או שרק רצו להפסיק את השעבוד ולא להיות עבדים? איפה ניתן לראות חוסר רצון לצאת ממצרים? איפה ניתן לראות התנהגות או מעשים שמעידים על השאיפה ליותר מאשר יציאה מעבדות?

מה טיבו של העם? ומה טיבם של בני ישראל?

לימוד בקבוצות

השוו בין הפסוקים והתייחסו למעשי "העם ו"בני ישראל"

העם	בני ישראל
דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (י"א, ב) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום וינגלו את מצרים (י"ב, לו)	ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת (י"ב, לה)
וידרו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא (י"א, ח) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ (י"ב, לג) והיה בשלח פרעה את העם: (י"ג, יז)	והיה בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על עבאתם (י"ב, נא)
וישא העם את בעקו טרם יחמין (י"ב, לד)	וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו (י"ב, כח)
ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה (י"ג, יז) ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף (י"ג, יח)	וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים (י"ג, יח)
ויגד למלך מצרים כי ברח העם (י"ד, ה)	ובני ישראל יצאים ביד רמה (י"ד, ח)
ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים. הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדך את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר. ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום (י"ד, יא-יג)	ויפרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' (י"ד, ו)
וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (י"ד, ל)	או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' (ט"ו, א)
וילנו העם על משה לאמר מה נשתה (ט"ו, כד)	וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר. ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיד הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב (ט"ז, ב-ג)

העם

חז"ל היו ערים לחוסר הרצון של העם לשאול כלים מן המצרים, עד שהיה צריך לשכנע אותם וחלקם עשו זאת בעל כרחם.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט

דבר נא באזני העם וגו' (י"ב, ב) - אמרי דבי רבי ינאי: אין נא אלא לשון בקשה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה: בבקשה ממך, לך ואמור להם לישראל; בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק: ועבדום וענו אתם (בראשית ט"ו, יג) - קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול - לא קיים בהם. אמרו לו: ולואי שנצא בעצמנו. משל לאדם שהיה חבוב בבית האסורים, והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה, ואומר להם: בבקשה מכם, הוציאוני היום ואיני מבקש כלום. וישאלום (י"ב, לו) אמר רבי אמאי: מלמד, שהשאלום בעל כרחם. איכא דאמרי: בעל כרחם דמצרים, ואיכא דאמרי: בעל כרחם דישאל. מאן דאמר בעל כרחם דמצרים - דכתיב (תהילים ס"ח, יג) "ונות בית תחלק שְׁלָלִי"; מאן דאמר בעל כרחם דישאל - משום משיח.

זווית אישית

הרמב"ן הזכיר ש"בני ישראל" הוא שם ל"יחידים". מה ההבדל המהותי בין התייחסות של ההמון כחלק מ"העם" לבין הרגשת היחיד כאחד מ"בני ישראל"? האם התיאור השונה של "העם" ו"בני ישראל" מעיד בהכרח על חלקים שונים מדבר אחד, או אולי יש נטיות שונות בכל אחד ואחד להיות לפעמים חלק מ"העם" ולפעמים להיות אחד מ"בני ישראל"? האם מספיק שכל אחד ימצא את דרכו הרוחנית האישית, שיהיה חלק מ"בני ישראל" או האם ראוי שהוא יהיה חלק מ"העם"?

חיבור "העם" ו"בני ישראל" ליצירה חדשה - "עם ישראל"

על אף הקדושה והייחוס שיש לתואר "בני ישראל", עדיין יש בו פגם, שהוא תואר לאנשים, הוא לא כינוי לעם. "העם" מתואר כיחידה אחת שכוללת את כולם. השאיפה הראויה היא לא לבטל את "העם" אלא לרומם אותו להיות "עם ישראל" - "עם קדוש".

את השלב הראשון של התרוממות העם רואים כבר בקריעת ים סוף וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (י"ד, ל). ההתקדמות ממשיכה לקראת מתן תורה כאשר ה' אומר למשה שצריך לחבר את שני הדברים יחד ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (י"ט, ו). מיד לאחר מכן רואים את ההצלחה, כאשר כל "העם" מקבל את דבר ה' - ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה (י"ט, ח). לקראת סוף ימיו, משה אף מכנה אותם "עם קדוש" ו"עם סגולה" - כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה (דברים י"ד, ב). (להרחבה עיינו בדברי [הרב אלחנן סמט מיראת מצרים ליראת ה'](#))

סיכום:

ביציאת מצרים מסופר על חלקים שונים שהרכיבו את יוצאי מצרים עם נטיות שונות. חלק נקטו גישה פרקטית, שלא יאונה להם רע, עשו את מה שחייבים, ולא חיפשו את ההתקדמות הרוחנית, העיקר לא להיות עבדים. חלק נקטו גישה של התרוממות, לעשות את ציווי ה', להתחבר אל ה' גם בזמנים הקשים. גם כאשר הם בפחד נוראי ממצרים, הם מתפללים אל ה'.

הראשונים היו ציבור, האחרונים היו יחידים. האידיאל הוא החיבור של שניהם יחד. האחדות של הכלל ביחד עם המוטיבציה וההתעלות של היחידים.

הדבר היה נכון ביציאת מצרים, והוא נכון בכל דור ודור וגם בדור הגאולה. אנחנו צריכים לשלב את "עם הארץ" עם "בני התורה", להיות "עם ישראל" - עם קדוש - עם סגולה!

להרחבה

[שיעור מאת הרב פרופ' יהודה ברנדס - יציאת מצרים במבט אקטואלי](#)

[שיעור מאת הרב מנשה וינר - ויצאו ברכוש גדול](#)

[שיעור מאת הרב מאיר שפיגלמן - מעבודות לחרות](#)

[שיעור מאת הרב יעקב מדן - דרך המדבר ים סוף](#)